

nega delavnika, ali le, če se vpeljejo omejitve pri velikem obrtu.

Lenček: Jaz mislim, da to ni samo pri krojačih, temveč tudi pri družih obrtnikih.

Izvedenec Rebek govori slovenski in misli, da bi se najdaljši čas za delo moral vpeljati tudi za deželo. Sedaj imajo v mestu mojstri in obrtniki določeni čas za delo, v okolici pa delajo po 15 ur in s svojimi izdelki poplavlajo trg, ker jih lahko mnogo ceneje delajo.

16. vprašanje: So se li delavske knjižice za podjetnike in delavce pokazale koristne in če je želeti, da se obdrže?

Izvedenec Šturm: Jaz sem za to, da se pridrže, samo da naj se ne zlorabijo.

Predsednikov namestnik: Kako zlorabo mislite?

Šturm: Da se notri kaj zapiše, kar notri ne spada.

Izvedenec Tuma: Jaz sem tudi za to, da se pridrže delavske bukvice, meni se zde jako praktične.

Izvedenec Kunc: Opomnil bi, da se jaz v dolgem času, kar sem obrtnik, ne spominjam, da bi bil na Kranjskem kak delodajalec zlorabil delavsko knjižico, da bi bil kak mojster na knjižico naredil kako znamenje, da bi škodoval delavcu. Jaz sem tudi zato, da se delavske knjižice pridržé.

Poročevalec Pernerstorfer: Gosp. izvedenec Šturm je rekel, da je za delavske knjižice ali proti temu, da bi se zlorabile. Meni se zdi zanimivo, da je mojster, ne da bi ga kdo vprašal, to opomnil. Jaz bi rad vedel, kaj mu je dalo povod tej opazki?

Šturm: Slišal sem že, da tovarnarji vanje delajo klavzule?

Pernerstorfer: Ali tudi na Kranjskem?

Šturm: Morda se tudi na Kranjskem kaj tacega dogaja, ali jaz ne vem.

17. vprašanje: Bi li bilo mogoče in bi li bilo želeti, da se določbe §§ 96 a), in 96 b) obrtnega reda (normalni delavnik in varstvo žensk in otrok) uporabijo tudi za tovarniška obrtna podjetja, v katerih dela nad 20 oseb, bodisi že pomočnih delavcev ali dninarjev?

Izvedenec Kunc: Mi seveda mislimo, če mora biti varstvo tam, kjer je manj kot dvajset delavcev, da naj bodi še tam, kjer jih je nad dvajset.

18. vprašanje: a) Če se omejujoče določbe o porabi mladostnih delavcev mej 12 in 14tim letom (§ 94. obrt. reda) izpolnujejo in če se izvajanja teh določeb oblastveno nadzoruje?

b) Bi li ne bilo to umestno, da se za vse trgovsko pomočno osobje določe najdaljši čas za delo?

Poslanec dr. Lueger: So li na Kranjskem tudi pomočniki delavcev pod 14timi leti?

Izvedenec Šturm: Tudi so, največ v tovarnah.

Izvedenec Kunc: To se pri nas dogodi, ako ima

dotičnik šolsko odpustno spričevalo s 13tim letom. Taki slučajji so pa redki. Če oblastvo to nadzoruje, ne vem.

Izvedenec Lenček: To se zgodi le v ljubljanski predilnici, da nekateri delajo pod 14timi leti. Zadruga pa nobenega ne vsprejme.

Poročevalec Pernerstorfer: To se torej dogaja v tovarnah, tako v ljubljanski predilnici. To je jako zanimivo.

Izvedenec Tuma: Kar se tiče čevljarske zadruge, je običajno, da vsakdo, ko mine čas za poskušnjo, mora prinesiti šolsko spričevalo ali pa potni list in če ni spolnil 14. leta, se ne vsprejme. Gotovo je pa, da taki fantje prihajajo v tovarne; ondu ni nobenega nadzorstva.

Predsednikov namestnik: Je li nimate v Ljubljani obrtnega nadzornika?

Tuma: Da imamo g. Pogatschnigga, ali on vselej 14 dnij ali tri tedne poprej naznani, da pride. To je tako, kakor pri eraru, kakor se pregledujejo oskrbovalna skladišča.

Predsednikov namestnik: To pa vendar ni mogoče, da bi fantje poslali 14 let stari v tem času, predno pride nadzornik, naj tudi 3 ali 4 tedne poprej napove prihod.

Tuma: Pa tedaj ne pridejo v tovarno, ostanejo lepo doma.

Poročevalec Pernerstorfer: Tovarnar mora imeti seznam svojih delavcev.

Tuma: Ta se dene na stran. Mladi delavci zapišejo se na posebno polo.

Kunc: Mi potrjujemo tudi 18. vpraš. alineab).

19. vprašanje: Če se dosega smoter, za katerem teži obrtni red o izpolnovanju učne pogodbe, obrtnem izobraževanju učencev, njih npravni odgoji, obisku cerkve, večernih in nedeljskih šol, s sedanjimi določbami in njih izvajanjem in kako bi se mogel pouk nadaljevalnih šol nareediti obligatoričen?

Izvedenec Rebek: govori slovenski in misli, da sedanje določbe o obisku cerkve in šole ne zadoščujejo, da je torej potrebno v tem oziru novih naredeb. Govornik je za obvezni šolski pouk in misli, da naj se tisti, ki ne izpolnuje te dolžnosti, kaznuje s tem, da se ne oprosti, temveč se mu podaljša učni čas. Mojstri naj pa sami pazijo, da se bode izvrševala ta določba.

Izvedenec Lenček: Jaz bi bil za to, da se šolski čas, ki je sedaj v Ljubljani določen na $1\frac{1}{2}$ 8—9 ure, določi od 5. ali 6. do 8. ure.

(Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Povišanje colnine v Bolgariji. Bolgarska vlada namerava za 4 odstotke carino za vvoz povišati in se bodo zaradi tega kmalu jele obravnave z evropskimi velesilami.

Izvoz žepnih ur iz Švice. Leta 1893. se je iz Švice v Avstrijo izvozilo za 10,726.000 frankov žepnih ur, urnega kolesovja in urnih okrovov.

Rokovice znažimo navadno z bencinom. A duh njegov dolgo ostane v rokovicah in se kmalu izda. Namesto bencina priporočajo naslednje sredstvo: Rokovice treba raztegniti po večkrat skup zloženi brisalki, potem pomočimo kos flanelo v sladko mleko, potegnemo ž njim parkrat čez rujavo milo, potem pa zdrgnemo rokovice. Bele rokovice so tedaj očiščene, ko so v mokrem stanju lepo rumene, rujave pa tedaj, ko postanejo črne. Ko se posuše, se prave barve zopet pokažejo.

Kmetijstvo.

Crtice o kmetijski kemiji.

V o d a.

(Dalje.)

Voda tekočih rek, ki se zbira iz studencev je jako različna po množini in kakovosti v njej raztopljenih solij. Pri tem seveda ne mislimo le navadne soli temveč cela vrsta drugih snovij, kakor apnenik, soda, pepelika, modra, zelena in bela galica i. t. d. Preiskave so pokazale, da je v milijon kilogramih rečnih vod od 50 do 1600 kilogramov raztopljenih raznih snovij. V milijon kilogramih vode iz Donave je 124, iz Loira 135, Sv. Lorencija reke 170, Rhona 182, Dnjepra 182, Dunave 117 do 232, Rene 158 do 317, Selokve od 190 do 432, v Temze od 387 do 1617, iz Nila 1580 in Jordona 1052 kilogramov soli. Seveda je navadno manj primesi v vrhnih delih rek, kakor pri njih iztoku v morje. V teku se pa vendar nekatere soli izločijo iz reke, tako po malem apnenik. Jako malo tujih primesij ima Neva, to je vsega 55 gramov v kubičnem metru.

Dočim ima rečna voda v sebi snovi, katere nabere po potu na svojem teku, ima studenčnica v sebi le snovi, katerih se je navzela v svojem podzemeljskem teku. Dežnica, ki pade na zemljo, je skoro popolnoma kemično čista, ravno to lahko rečemo o vodi, ki se dobi, če se staja sneg. Velik del dežnice pa zleze v zemljo in teče dalje pod zemljo. Tu ali pa tam prihaja na dan. V svojem podzemeljskem teku pride v različne zemeljske plasti, različne kamenje in rudnine. Ker so te stvari bolj ali manj v vodi raztopljive, navzame se jih. Tako dobe nekateri studenci po teh sestavinah posebna svojstva in dajejo vsled tega bodi si že zdravo in okrepcujočo pijačo, ali so primerne za kopanje.

Studenci teko navadno pod zemljo precej globoko. Vsled tega pa navadno nanje ne vplivajo vnanje gorkotne razlike. Velika večina studencev ima po zimi in po leti blizu jednako gorkoto okrog 8° C. v naših krajih. Ljudje navadno govore o tacihih studencih, da so po zimi gorki, po letu pa vroči. To je pa le zlota. Po toplomeru imajo vedno jednako gorkoto, samo da se človeku po letu zaradi tega zde mrzli, ker je bolj vroč, oziroma manj vaje mrazu, po zimi pa gorki, ker so precej gorkejši mimo navadne toplote po zimi.

Studence, ki imajo v sebi mnogo rdnin, navadno imenujemo rudninske vrelce. Nekateri taki studenci so

pa nenavadno gorki, ker tako pod zemljo po plasteh ogreth po vplivu ognjenikov, to je gorâ, ki blijejo raztopljene stvari. Da so taki studenci v zvezi z ognjeniskimi podzemeljskimi silami, nam kaže to, da se ob bluvanju ognjenikov nakrat povekšajo ali pa tudi prestanejo. Večkrat se pripeti, da baš po velicah potresih nastanejo novi gorki vrelci, kakor se je zgodilo pri zadnjem potresu na Grškem. Taki gorki studenci imajo navadno po 30° in več gorkote. Na Kavkazu, kjer je več slovečih toplic, imajo celo vrelce, ki imajo 90° toplote.

Rudninske vrelce razločujemo pa v njih raztopljenih tvarinah. Solni vrelci se imenujejo, v katerih je veliko raztopljene kuhinjske soli, taka studenčnica ne gasi žeje ali jo še vzbuja; lužni, v katerih je mnogo sode, plinovi ali kisli studenci imajo v sebi mnogo ogljikove kisline in šume v grenki studenčnici je magnezija, v železnih ogljikovoželezna sol; žveplene kisline imajo v sebi žvepleno vodo, smrde po spridenih jajcih in se iz njih usede na dno neka črna stvar, ako jim pridenemo svinčenih solij. Srebrne reči pa take studenčnice počrne. Navadno so pa v takih studenčnicah pomešane najrazličnejše tvarine in se njih značaj ne da tako priprosto označiti.

Več nego druge vode, pa ima solij v sebi morska voda, izvzemši seveda studence, ki teko iz kacij podzemskih solskih skladov. Da ima morska voda v sebi več raztopljenih snovij, nego reke, je čisto naravno. Že tisočletja teko reke v morje. Vse te reke pa vedno prinašajo raztopljene trdne snovi v morje. Voda iz morja izhlapeva, in se vzdiguje v zrak, ali pri tem pušča trdne snovi v ostali vodi. Vsled mnogih raztopljenih snovij je morska voda težja od druge vode. Zaradi tega je pa morju lažje plavati, pa ladije se tako globoko ne vtope v morje, kakor v reke. Največ je v morski vodi kuhinjske soli, namreč kacij 30 kil v kubičnem metru. Opaziti je pa, da je v morski vodi jako malo organskih snovij in pa fosfornih solij.

Vodni okus pa ni odvisen le od solij v vodi raztopljenih, temveč tudi od plinov v vodi raztopljenih. Znano je, da ima sveža voda povsem drugačen okus, nego je ustala, katera je že izgubila mnogo plinov. Raztopljeni plin, zlasti kislik in ogljikova kislina, so tudi velike važnosti za zdravje.

V tem oziru je zanimiv nastopni primer. V Parizu so napravili nov artezijski vodnjak. Ljudje, živali, ki so pili iz tega vodnjaka so sprva bolehal. Učeni možje so spoznali, da to prihaja od tod, ker v njej ni raztopljenega kislika. Naredili so vodnjak tako, da je voda visoko letela v zrak in potem doli padala. V zraku se je voda navzela plinov in je bila potem dobra za pijačo. Mornarji, ki gredo na daljnje potovanje, ne vzamejo seboj veliko sladke vode. Sladka voda se na potovanji kmalu usmradi vsled razstvarjanja v njej se nahajajočih organskih snovih. Iz morske vode je dobe z dstilovanjem to je prekuhanjem na način, kakor se kuha žganje. Tako dobljena voda je pa jako neukusna, kakor vsaka prevrela voda. Da je pa za pitje, jej pa pridenejo malo solij, kakeršne se nahajajo v